

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

מנחות כו היא שיחתי

נושאים לשיחה ודיון
לקחת מדרך הגמרא אל משעולי החיים

תופעה | מידת = שיטת

בדף שלנו אנו מוצאים תופעה נדירה: "מידת רבי אליעזר" במובן של "דעת רבי אליעזר". בחיפוש קל במנועי החיפוש נראה שיש עוד פעם אחת בלבד כזו בכל ששה סדרי משנה, בחולין פ"ב מ"ו, וגם שם זה אודות רבי אליעזר "כשרה, שזינקה וכמידת רבי אליעזר".

איך "מידה" מתפרשת "דעה"?

כנראה משום שיש למדוד את הדעה ולשקול אותה במאזני הצדק. בלשון הראשונים מצאנו שכאשר אחד מקצין את דעתו מאד, החולק עליו טוען שהוא "מפריז על מידותיו", דהיינו יוצא מן הגבול הנמדד. "פרוז" הוא ללא גבול, כמו "ערי הפרזות", ודעה צריכה מדידה וגבול.

באמת, ביהדות אין שום חילוקי דיעות. כל השיטות מסכימות זו עם זו, אלו ואלו דברי אלקים חיים, הוויכוחים הם רק על המינון, על המידה. איזו נקודה יותר קריטית / מרכזית / חשובה / נצרכת מחברתה.

יש כאלו שמתפלאים לראות על מעלת השטחות בקברי צדיקים בדברי אדונינו הגר"א, או מופתעים מכך שהמחמיר הגדול בהלכות תלמוד תורה הוא דווקא אדונינו הגר"ז בשו"ע שלו, ואינם יודעים כי כל עניין אפשר למצוא בכל בית מדרש, ואין זה אומר שאין חילוקי שיטות חלילה, אלא שהמינון הוא כל כך חשוב שעליו נסובו כל חילוקי השיטות: איזה משקל לתת לאיזה עניין.

מידות טובות | מדוע תכונות הנפש נקראות מידות

כנראה זאת הסיבה שתכונות הנפש נקראות מידות. משום שאין תכונה נפשית רעה אלא בהיותה במידה הלא נכונה לה. כמו שהארץ הרמב"ם בפרק רביעי משמונה פרקים שלו:

"הפעולות אשר הן טובות, הן הפעולות השוות, הממוצעות בין שני

קצוות, ששניהם רע. האחד מהם ייתור, והאחר חיסור. והמעלות, הן תכונות נפשיות וקניינים, ממוצעים בין שתי תכונות רעות, האחת מהן יתירה והאחרת חסירה. ומן התכונות האלה יתחייבו הפעולות ההן. משל זה: הזהירות, שהיא מידה ממוצעת בין רוב התאוה ובין העדר ההרגשה בהנאה. והזהירות היא מפעולות הטוב, ותכונת הנפש אשר תתחייב ממנה הזהירות היא מעלה ממעלות המידות. אמנם רוב התאוה הוא הקצה הראשון, והעדר ההרגשה בהנאה לגמרי - הקצה האחרון, ושניהם רע גמור. ושתי תכונות הנפש, אשר מהן יתחייבו רוב התאוה, והיא התכונה היתרה, והעדר ההרגשה, והיא התכונה החסרה, שתיהן פחיתויות מפחיתויות המידות. וכן העין היפה, ממוצעת בין הקמצנות והבזבז. והגבורה, ממוצעת בין המסירה לסכנות ורוך הלבב. והבדיחות, ממוצעת בין ההוללות והקהות. והענוה, ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח. והנדיבות, ממוצעת בין הפזרנות והכילות. וההסתפקות, ממוצעת בין אהבת הממון והעצלנות. והסבלנות, ממוצעת בין הכעס והעדר הרגשת הבזיון. ובושת פנים, ממוצעת בין העזות והביישנות. וכן שאר המידות. ולא יצטרכו לשמות מונחים להן דוקא, אם יהיו העניינים מושגים ומובנים.

לשון הקודש | סמיכות של יחיד לרבים = ריבוי

בסוגיא שלנו "פעמי פעמים" אינו מתפרש "פעמים של הפעמים" אלא "פעמים רבות". ממילא הלשון "אלפי אלפים וריבי רבבות פעמים הטובות" מתפרש "אלפים רבים ורבבות רבות של פעמים".

כך גם אנו מוצאים במקרא, כמו "רחם רחמתיים לראש גבר" פירש רש"י: "מענים נשים יפות בישראל וכל איש מהם יש לו במטתו שתים ושלוש נשים. כלומר ש"רחם רחמתיים" פירושו "הרבה רחמים" ולא "רחם של רחמתיים".

חז"ל מכנים את הקב"ה "מלך מלכי המלכים" יתכן שהכוונה "מלך של המלכים הרבים". הרי לא מצאנו שיש בעולמנו מלכים על מלכים.

אשמח לשמוע מן הלמדנים עוד דוגמאות לזה בלשון המקרא ובלשון חז"ל.

עלון "היא שיחתי" מיסודה של אגודת "לוחמי הדף" בראשות ידידי הרב אהרן צופיוף לחיזוק ועידוד עמידה באתגרי לימוד הדף היומי. מרגיש בודד במערכה? מנסה לעמוד בקצב ולא מצליח? הצטרף אלינו, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק! להצטרפות לקבוצות השונות של "לוחמי הדף" צור קשר במספר 054-824-9119

מעניין לדעת | כהן? תאכל הרבה!

הגמרא אומרת ש"אין קומץ פחות משני זיתים", והנה קומץ שלנו לא יכול להכיל שני זיתים אפילו בשיעור הקטן של הגר"ח נאה (60 מ"ל).

כתב רבינו הקה"י שכנראה התמעט אורך האצבעות הממוצע מאז ימי בית המקדש, ואין לנו לדאוג אך יהיו כהנים כשרים לעבודת הקמיצה לעתיד לבוא שכן הקב"ה לא יטוש את עמו ובוודאי ימציא לנו כהנים מתאימים.

והנה, הוסיף רבינו חשוךי חמד שליט"א, כתוב בגמרא ביומא דף מז שרק כהנים שמנים מותרים לקמוץ את הקמיצה. מדוע? משום שכהנים בעלי אצבעות רזות, יתקלו בבעיה: הקמה שיכנס ברווח שבין אצבע לאצבע יש ספק האם הוא מהקומץ או מהשיריים, ולכן יש לבחור רק כהן שמן לקמיצה! [יש אומרים שמטעם זה כהן שאינו שמן אינו ראוי לשום עבודה! כיון שאינו ראוי לעבודת הקמיצה]. ממילא מתאים הדבר שהכהנים צריכים להיות במימדי גוף גדולים במיוחד, כי הרי צריכים להיות בעלי אצבעות רחבות ושמונות.

מכאן תצא הקריאה: כבוד אחינו הכהנים המקודשים בקדושתו של אהרן: בבקשה תאכלו כל מה שהאשה מגישה לכם! אל תשאירו כלום! אנו צריכים אתכם גדולים ושמנים!

המלצת קריאה | ספר "הידורי מידות"

הרה"ג רבי הדר יהודה גולדין שליט"א חיבר ספר מרתק בשם "הידורי מידות", הוא מבקש להוכיח מהגמרא שלנו לגבי קמיצה ומעוד הרבה ראיות ששיעור הכזית הוא קטן בהרבה אף משיעורו של הגר"ח נאה, ויש מקום גדול להחמיר (כאשר נוגע לחומר) שהלבוד צריך להיות הרבה יותר צפוף, ושחלוקת השיעורים לאוכל ביום הכיפורים צריכה להיות הרבה יותר מינימלית וכדומה.

הספר מלא בהוכחות מעניינות, וכתוב בשפה מרתקת ומעוררת מחשבה. מומלץ!

מעבדה | בדוק את גודל הקומץ שלך בעצמך

רוצה לבדוק בבית כמה מכיל הקומץ שלך? קח שקית פלסטיק ומלא אותה ב40 סמ"ק מים (תוכל למדוד בבקבוק תינוק וכדומה את הכמות המדוייקת) כעת נסה לסגור עליה את הקומץ שלך בלי שהיא תבצבץ החוצה. (מתוך הספר "הידורי מידות" הנ"ל)

פנימיות | ג' החלבים כנגד שלושה מיני עצלות

הגמרא אומרת שהיה מקום לומר שאפשר לזרוק את הדם רק על החלב אבל לא על יותרת הכבד ושתי הכליות. מבואר כאן שהם שלושה חלקים נפרדים, שהיה אפשר לחלק את דיניהם: הקטרת החלב המכסה את הקרב, הקטרת יותרת הכבד והקטרת שתי הכליות והחלב אשר עליהן.

ובאמת, בעלי הקורא שבינינו (ואני הקטן ביניהם ב"ה) בוודאי שמים לב לחזרה של התורה שוב ושוב על שלושת מרכיבי החלבים "אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל הַכֶּבֶד עַל הַכְּלָיִת וְסִיגָהּ", הם שמים לב לזה כי הם צריכים לזכור את שינויי הטעמים מקרבן לקרבן.

וזה מעורר את השאלה מדוע התורה מפרטת שוב ושוב את שמות חלקי החלבים העולים על המזבח.

אני חושב להציע הסבר כזה:

הקטרת החלב, מבטאת תיקון למידת הכבוד והעצלות מיסוד העפר, הביטוי לזה הוא עודף השומן וסירבול הגוף.

מידת הכבוד מחולקת לשלושה:

כבודות האכילה - החלב המכסה את הקרב. כולנו יודעים שסלט ירקות מרענן הרבה יותר טעים מכמה רוג'לך, אבל היי, הכבודות דוחקת אותנו לרוץ אל המתוק הזמין והמוכן מאשר אל הירוק המושקע והבריא.

כבודות החיים - היותרת על הכבד. הכבד מייצר את הדם, הדם מבטא את תסיסת החיים וזרימתם. אבל הכבודות והעצלות גוררת אותנו להיות "חצי מתים". מה שאפשר לעשות בשעה של זריזות תוססת אי אפשר לעשות ביום שלם של כבודות ועצלות.

כבודות המחשבה - החלב אשר על הכליות. הכליות יעצות. מדוע הן מבטאות עצה? כי הן מסננות את הפסולת מהטוב. זאת עיקר המשמעות של עצה: להחליט איזה צעד טוב ויעיל ואיזה רע ומזיק. אבל השומן שע"ג הכליות מבטא את העצלות שלנו מלחשוב. כל כך הרבה דברים היו נפתרים בקלות אילו רק היינו מתאמצים לחשוב כמה דקות. אבל החלב שעל הכליות גורם לנו לכבודות המחשבה, אנו מעדיפים להמשיך כסוס שוטף במלחמה מאשר להפעיל את המחשבה לכמה דקות.

לכן התורה מדגישה שוב ושוב את שלושת חלקי האימורים, כדי ללמדנו, שבעבודת הקרבנות עלינו לעמול על תיקונם של שלושת חלקי הכבודות והעצלות.

השניה על הכסא - כנראה בשביל שלא יירדם - הוא אווז מסכת שבת ומשנן בהתלהבות, הצצתי וראיתי שהוא אווז בסוף המסכת... הוא שמע את שאלתי והשיב מה שהשיב ושבת אל דודי זצ"ל...

סיפרתי לדודי זצ"ל שבתחילת הלילה ראיתיו בבמה מדליקין ועתה הוא בסוף שבת, וכי רבי צבי פסח הוא 'מדפדף דפים'!?! השיב לי דודי: דע לך שרבי צבי פסח נוהג לסיים בכל ליל שבת את כל מסכת שבת...!

הרבה שנים היה נוהג רבי צבי פסח ללמוד בכל שבת ארבעים דף ממסכת שבת, אבל לעת זקנותו התחזק כארי לצמוח עוד ועוד והחל לנהוג לגרוס את כל המסכת כל ליל שבת...!!!

חיזוק | להקדיש זמן לחזרה ושינון

בגמרא שלנו אנו מוצאים ביטוי נדיר מאד "כי פשיט רבי אלעזר במנחות" ופירש רש"י ש"פשיט" פירושו "כשהיה שונה". מדוע זה נקרא "פשיט"? אולי בגלל שלומד אז בבקיות ולפי הפשט הפשוט. ואולי בגלל ש"לפשוט" משמעותו לפתוח את גלילי הקלף מתחילתו לסופו, רבי אלעזר "פשיט" את מנחות מצד לצד.

הנה אנו רואים כאן שגדולי האמוראים היו מקדישים זמן לפשוט - ללמוד ולשנות המסכת ב"בקיות".

דרכי הלימוד | חזרה שטחית? לא יעילה!

והנה, זקני הקדוש רבי חיים יצחק מאליק הי"ד הקשה קושיה חזקה. איך אנו שוכחים הרבה מן הגמרא, הרי אנו חוזרים עליה הרבה יותר ממאה פעמים, ויש קבלה מרבתינו הקדושים שהחוזר על תלמודו יותר ממאה פעמים אינו משכח. שמעתם קושיה?!..

"הנה אנחנו רואים בחוש(!) כי אדם חוזר ושונה איזה פרק או פרשה כמה מאות פעמים ואינו זוכר, ולכאורה היאך אפשר זאת והלא אמרו שאין קליפת השכחה שולט רק עד מאה פעמים... אבל התירוץ כי עיקר הלימוד רק בעיון ויישוב הדעת ובאופן כזה אם חוזר ק"א פעמים בטוח הוא שלא ישכח לימודו אבל אם תלמודו בחיפזון והלעטה אפילו חוזר כמה מאות פעמים ג"כ אינו זוכר, רק באופן שמכוין בפירוש עומק הדברים ונותן אל ליבו לזכור".

הוא מביא על זה רמז נפלא "אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב", "כל האדם" בגימטריא מאה, מדוע למרות שהיה "כל האדם" הלימוד הוא "כוזב"? מפני ש"אני אמרתי בחפזי", מאה הפעמים הללו היו מתוך חיפזון...

והנה מקור גדול לדבריו מן הגמרא שלנו. רבי אלעזר "פשיט" את תלמודו ושינן מסכת מנחות, ובכל זאת הוא לא עשה זאת בבקיות מהירה אלא העלה ספיקות חדשים "כי פשיט רבי אלעזר במנחות - בעי הכי..".

מעשה רב | לחזור על מסכת שבת בכל שבת

סיפר הגאון רבי חיים שלמה רוזנטל שליט"א ראב"ד ירושלים:

"כאשר נפטר הגאון העצום רבי אליהו ראם זצ"ל, היה זה במוצאי חג השבועות שחל בליל שבת, אני זכיתי להיות השומר ששמר על גופו הטהור בליל שבת. לאחר כמה זמן, בשעות הראשונות של הלילה, התעוררה שאלה (כנראה בענייני טלטול המת?), ודודי זצ"ל שלח אותי לבית רבי צבי פסח פראנק שיורה כדת מה לעשות. הוא אמר לי לדפוק בדלת, אך - הוסיף - אם לא תיענה, אות הוא שר' צבי פסח איננו שומע מתוך שקיעותו בתלמודו, ועל כן תפתח בעצמך את הדלת ותיגש לשאול אותו. ואכן בהגיעי לביתו דפקתי ולא נענית, ומשכך פתחתי את הדלת וראיתי שקוע בלימוד סוגיא בסוף פרק במה מדליקין, כאשר ראה אותי אמר לי 'גוט שבת חיים שלמה, מה בפין?' שטחתי את שאלתי, קיבלתי את התשובה, ומיהרתי לשוב למצוותי.

והנה, בשעה שלוש בלילה שוב התעוררה איזה שאלה דחופה, שוב אמר לי דודי זצ"ל 'גש נא לבית רבי צבי פסח', אמרתי לו 'והלא כבר שלוש בלילה?!' צחק ואמר לי 'רבי צבי פסח לומד עכשיו, תלך תלך...' הגעתי לבית רבי צבי פסח, פתחתי בעצמי את הדלת, וראיתי מחזה שלא ישכח ממני: רבי צבי פסח עומד כאשר רגלו אחת על הארץ והרגל

1 במקור: ביטוי ביידיש שמשמעותו "גורס דפים".